

## ZKUŠENOSTI A POZNATKY Z VELENÍ TÝLU V SOUDOBĚ OPERACI

Generálmajor Josef Slabý

### Poměr velitele k týlu

Ve Veliké vlastenecké válce byl ze služeb vytvořen organický celek — týl, do jehož čela byl postaven náčelník týlu s pravomocí zástupce velitele pro týl. Důvodem pro vytvoření této organizace bylo odejmout veliteli i jeho náčelníku štábu přímou starost o řízení materiálního a zdravotnického zabezpečení a poskytnout jim více času k přímému řízení vlastního boje. Velitel tím nebyl zbaven odpovědnosti za materiální, zdravotnické a technické zabezpečení vojsk; v nové organizaci mohl se ovšem omezit jen na zásadní otázky a řešit je ve styku jen s jediným funkcionářem — s náčelníkem týlu.

Cvičení přinášejí obdobné zkušenosti a potvrzují, že vševojskový velitel i jeho náčelník štábu jsou plně zaměstnáni řízením boje, a proto se podrobněji nezabývají otázkami materiálními a zdravotnickými. Je třeba přezkoušet — kromě otázek vyplývajících z podřízenosti jednotlivých služeb podléhajících přímo veliteli (např. tankové technické, automobilní a traktorové) — okruh otázek materiálního a zdravotnického rázu, o jejichž zabezpečení musí rozhodnout sám velitel, a okruh těch otázek, které může rozhodnout sám náčelník týlu.

Zastávám názor, že operační rozhodnutí velitele je dostačujícím podkladem pro práci týlových funkcionářů a funkcionářů zdravotnické služby a že je nutno upustit od obsáhlého materiálního nebo dokonce od samostatného týlového rozhodnutí. Je třeba, aby velitel ve svém rozhodnutí stanovil takové úkoly nebo rozhodl o takových otázkách, které přítomným velitelům svazků dají podklady pro včasné zahájení materiálních příprav. Bude to zpravidla výše zásob přidělených svazkům na operaci, pořadí přísunu materiálu, normy spotřeby a čára rozmístění divisních skladů nebo další otázky vyplývající z operační a materiální situace. Vždy bude nutno, aby v hlavních rysech rozhodl o přípravách opatření k odstranění následků napadení zbraněmi hromadného ničení (vytvoření pohyblivých záloh materiálu, použití zdravotnického pluku zvláštního určení apod.). Všechna ostatní organizační opatření týlu může velitel armády rozhodnout teprve při schvalování plánu týlového zabezpečení, kdy má již více času posoudit návrhy náčelníka týlu, zda vyplývají z operačního zámyslu. Tyto pokyny a úkoly se dostanou do svazků prostřednictvím týlového rozkazu nebo po odborné linii týlových funkcionářů armád a svazků nebo pomocí styčných nebo směrových důstojníků.

Snížení počtu otázek týlu, kterými se bude zabývat velitel, nesporně si vyžádá na jedné straně těsnější styk náčelníka týlu s náčelníkem štábu (k upřesnění nebo posouzení některých otázek), na druhé straně větší iniciativy náčelníka týlu. Mám za to, že se v soudobé operaci bude muset náčelník týlu, velmi často i náčelníci služeb rozhodovat, aniž vyčkají souhlasu svého velitele nebo náčelníka týlu. Tato iniciativa v novém způsobu velení plně odpovídá novým zásadám vedení soudobých operací.

V závěru chci připomenout, že navrhovaná opatření nikterak nesnižují základními řády stanovenou odpovědnost velitele za materiální a zdravotnické zabezpečení vojsk, neboť úkol schvalovat týlový rozkaz a plán týlového zabezpečení zůstává i nadále povinností velitele.

Velitel a jeho štáb musí v poměru sil plně brát v úvahu bojové ztráty na živé síle a technice, napadení vojsk bojovými biologickými prostředky a jinými zbraněmi hromadného ničení. Musí se ve vševojskovém rámci zabývat otázkami týlu a zdravotnické služby. Informovat přímo nebo prostřednictvím svého náčelníka štábu náčelníka týlu o vážných rozhodnutích, dávat úkoly týlu a nepřetržitě řešit otázky materiálního a zdravotnického zabezpečení v organické spojitosti s otázkami operace.

Cvičení ukázala, že tam, kde náčelník týlu dostal od velitele včas konkrétní úkoly, reagoval týl na změny a vytvářel včas materiální a zdravotnické předpoklady pro úspěšné zabezpečení operace. To však nezabývá náčelníka týlu a jeho štábu povinností, aby podklady pro svoji činnost zajišťoval nepřetržitou součinností s náčelníkem štábu a s vševojskovým štábem.

Vševojskoví velitelé a funkcionáři štábů musí získat pevné návyky v řešení otázek materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení boje a operace ve stanovení úkolů týlu pro ochranu a odstranění následků napadení zbraněmi hromadného ničení. Musí si být dobře vědomi toho, že poučka a zkušenosti z Veliké vlastenecké války — že bez nepřetržitého zabezpečení vojsk nemohou počítat s úspěchem operace — platí ve zvýšené míře i v soudobé operaci vedené v daleko těžších a náročnějších týlových podmínkách.

### Postavení náčelníka týlu

Ve Veliké vlastenecké válce byl náčelník týlu v organizačních tabulkách a v předpisech označován a v praxi také považován za zástupce velitele pro týl. Podléhaly mu všechny materiální služby druhů vojsk v otázkách dopravy (přisunu a odsunu), celkové organizace rozmístění, obrany a ochrany týlových útvarů a zařízení. Náčelníci druhů vojsk (jejich materiální složky) byli povinni účastnit se u náčelníka týlu jednání o plánu týlového zabezpečení operace a týlového rozkazu, dát štábu týlu příspěvky do těchto dokumentů a v stanoveném čase předkládat štábu týlu požadavky na dopravu (i na dopravu železniční, která byla podřízena týlu). Konečně druhy vojsk byly povinny denně informovat týl o materiální situaci svého vojska. To vytvářelo štábu týlu příznivé podmínky pro plánování a zejména také pro včasné předvídání materiálních opatření, zejména v otázkách zpracování perspektivních plánů přísunu.

Druhy vojsk plnily naznačené povinnosti k týlu vcelku s porozuměním; vedla je k tomu situace na frontě a skutečné materiální potřeby bojujících vojsk.

Jak je tomu dnes?

Nelze říci, že by nám v tomto směru byly vzorem zkušenosti z Veliké vlastenecké války. Poznatky ze cvičení ukazují, že ne vždy někteří funkcionáři druhů vojsk znají a plní ustanovení řádů a předpisů v otázkách materiálního zabezpečení a že štáb týlu stojí často před vážným problémem, jak splnit v krátké době rozsáhlé potřeby přísunu, jen proto, že nebyly včas předloženy žádanky na dopravu materiálu.

Pokládám za nutné uvážit dnešní funkční postavení náčelníka týlu vůči materiálním složkám druhů vojsk a naopak stanovit povinnosti druhů vojsk k týlu. Dále od pluků počínaje zavést jednotnou organizační strukturu týlu s náčelníkem týlu v čele (jemu i u pluku podřídít staršího lékaře). Náčelníka týlu povýšit na všech stupních na plnoprávného zástupce velitele s právem vydávat v rámci zámyslu a velitelem schváleného plánu týlového zabezpečení pokyny a rozkazy materiálního rázu závazné k plnění všemi náčelníky druhů vojsk, veliteli útvarů a svazků. To vytvoří důležité předpoklady k tomu, aby se stal hlavním organisátorem a koordinátorem organisace týlu v operaci.

### Podřízenost služeb

Ve vojenském odborném tisku i na vědeckých konferencích je často kritisována dnešní organizační struktura týlu. Mluví se o tom, že neodpovídá charakteru vedení soudobých operací. Kritisuje se roztržitost podřízenosti jednotlivých služeb; některé služby podléhají přímo veliteli (tanková technická, automobilní a traktorová, finanční), vojenská železniční doprava náčelníku štábu, materiální složky druhů vojsk příslušným náčelníkům těchto druhů vojsk. Největší část služeb (tzv. týlových služeb) je podřízena náčelníku týlu.

Byly předloženy některé konkrétní návrhy, aby byly začleněny všechny služby do týlu a aby v něm bylo vytvořeno několik celků služeb příbuzného charakteru, jako zásobovacích, dopravních, technických apod. Do čela takovýchto organizačních celků postavit zástupce náčelníka týlu pro zásobování, pro dopravu, technické věci atd.

Je zatím předčasné uzavírat názory na tyto otázky. Je třeba je dále vědecky zkoumat a hlavně ověřovat v praxi. První zkušenost z praxe zatím potvrzuje, že převedení všech služeb do týlu může znamenat vytvoření těžkopádného celku. Vytvářením mezičlánků mezi službou a náčelníkem týlu je řízení zpomalováno a ztrácí prvky operativnosti.

Pro další zkoumání otázek podřízenosti služeb je nutno se řídit některými hlavními hledisky, jakými jsou:

- nutnost odlehčit vševojskovým velitelům v přímé péči o materiální otázky a dát jim více času na vlastní řízení boje;
- dosáhnout větší sladění, zjednodušení součinnosti a větší operativnosti v řízení;
- dosáhnout jednotného řízení všech druhů dopravy;
- otázky materiální péče o vojska a techniku učinit přední povinností všech velitelů a náčelníků.

### Jednotné řízení dopravy

Zavedení zbraní hromadného ničení do výzbroje armád postavilo činnost týlu ve válce do mimořádně složitých podmínek. Nepřítel může letectvem, použitím atomových, raketových a jiných zbraní hromadného ničení provádět mohutné údery nejen na bojové sestavy vojsk, ale i na týlové objekty, jako jsou sklady munice a pohonných hmot, zásobovací vlaky, železniční a silniční uzly, mosty, tunely a vodní přehrady. Může současně

zasáhnout objekty armádního, frontového i hlubokého týlu a tím vážně ohrozit pozemní dopravu a narušit hospodářský život a zásobování vojsk.

Nejzranitelnějším objektem jsou železnice. Přitom v soudobé operaci nelze železnice vyloučit z dopravy, zejména v hlubokém týlu a na stupni frontu. Význam železniční dopravy na stupních vojskového a ze značné části i armádního týlu v útočné operaci ustoupil do pozadí. To z toho důvodu, že technické normy obnovy trati zničených ustupujícím nepřítelem zůstaly vcelku na úrovni dosažené Velikou vlasteneckou válkou, zatím co tempo operace se značně zvýšilo.

V těchto podmínkách vystupuje do popředí otázka zabezpečení komunikací, a dále komplexního využití všech druhů dopravy (železniční, vodní, automobilní, vzdušné a dálkové potrubní dopravy) a otázka zajištění přechodu z jednoho druhu dopravy na jiný druh. Zároveň s tím je nutno řešit i otázku rychlé obnovy článku dopravy vyřazeného účinky zbraní hromadného ničení.

Tomuto požadavku plně neodpovídá současná podřízenost jednotlivých druhů dopravy; vojenská železniční doprava podléhá v míru náčelníku štábu, udržování silnic v armádním týlovém prostoru, řízení automobilní dopravy, vzdušného zásobování a dálkové potrubní dopravy je svěřeno náčelníku týlu.

Z toho vyplývá logický závěr, že náčelník týlu je ústředním funkcionářem v řízení dopravy. Na této zásadě je také stavěn i požadavek na současnou organizaci týlu.

Vojenskou železniční dopravu je tedy třeba již v míru podřídit náčelníku týlu (a nikoli teprve ve válce), aby se týl mohl podílet na její přípravě pro pole a aby mohla být prakticky procvičována komplexnost řízení dopravy. Tím by bylo zajištěno zpracování jednotného dopravního plánu štábem týlu armády (frontu), který by předvídal přechod na jiné dopravní prostředky při narušení jednoho druhu dopravy. Usnadnilo by to i práci náčelníkům (velitelům) druhů vojsk a služeb, kteří by žádanky o jakoukoli přepravu zasílali přímo štábu týlu.

Jednotné řízení dopravy by tedy usnadnilo součinnost právě v oblasti, na níž jsou závislé všechny druhy vojsk a služeb, a zvýšilo operativnost efektivního využívání kombinované dopravy.

### Umístění týlového velitelského stanoviště

Na umístování týlového velitelského stanoviště jsou různé názory. Někteří funkcionáři se domnívají, že těžiště velení týlu svazku (armády) je položeno na řízení týlových útvarů a zařízení svazku (armády) a že proto mají v prostoru rozmístění týlových útvarů nejlepší podmínky pro velení. Jiní zastávají názor, že týlové velitelské stanoviště má být umístěno poblíž stanoviště velitelského, aby byla zabezpečena součinnost s operačním štábem. Na cvičeních bylo též praktikováno dělení týlového aparátu na stupni armády; operační skupina náčelníka týlu byla předsunována na velitelské stanoviště, náčelník štábu řídil týl na týlovém velitelském stanovišti, zástupce náčelníka týlu s představiteli jednotlivých služeb na záložním týlovém velitelském stanovišti. Takovéto řešení na jedné straně vytvářelo



kladné předpoklady pro součinnost s operačním štábem a pro nepřetržitost řízení týlu, na druhé straně však znamenalo značné tříštění řídicích sil na tři stanoviště. To mohlo narazit v kritických situacích vyžadujících vyslání týlových funkcionářů do vojsk při současných požadavcích na nepřetržitost velení (ve dne i v noci) na nedostatek funkcionářů.

Zkušenosti získané v tomto směru na cvičeních nejsou dostatečně reálné z toho důvodu, že týlová velitelská stanoviště cvičících svazků (armády) nebyla dostatečně dotována pojítky, která mají rozhodující vliv na umístění týlového velitelského stanoviště. Nepřetržité spojení nelze ani při prosazování osobního styku funkcionářů podceňovat. Nutno uvážit, že při dnešním rozptýlení vojsk, týlových útvarů a zařízení jsou výjezdy časově velmi náročné. Proto jen moderní, nadto ještě zdvojené až ztrojené spojení může zabezpečit požadavek nepřetržitého velení týlu.

Otázku umístění týlového velitelského stanoviště správně řeší i nový týlový předpis Týl-1-1; podle něho se umísťuje v takovém prostoru, který vytváří náčelníku týlu nejlepší podmínky pro velení. Takovým místem na stupni divise může být v přípravném období prostor divisních skladů, při zabezpečení spojení s velitelským stanovištěm, během boje pak prostor blíže velitelského stanoviště při zabezpečení spojení s divisním obvyklým a s divisními sklady. To umožňuje nejen častější osobní styk náčelníka týlu (popřípadě i jiných funkcionářů) s velitelem a operačním štábem, ale i osobní styk s funkcionáři týlů pluků a rychlou pomoc v řešení složité materiální a zdravotnické situace během boje přímo ve vojskách.

### Místo náčelníka týlu v průběhu operace

Zkušenosti z provedených cvičení ukázaly, že v kritických situacích, kdy např. probíhá střetné sražení (střetný boj), na jehož výsledku závisí rozvinování zdravotnických a zásobovacích etap, je nutno, aby náčelník týlu dlel na velitelském stanovišti. To ovšem předpokládá nepřetržité spojení se svým štábem umístěným na týlovém velitelském stanovišti, kam musí operativně předávat úkoly a pokyny podle vývoje operační situace. Není vyloučeno, aby si náčelník týlu volal některé funkcionáře k osobnímu projednání opatření vyvolaných situací, popřípadě aby k vyslechnutí informací odborných náčelníků zajel přímo do týlového velitelského stanoviště.

V průběhu vedení operace mohou vznikat velmi složité situace. Obklíčení některých svazků, popřípadě jejich částí, zničení zásob úderem zbraní hromadného ničení vyžadují okamžité provedení vzdušného přísunu. Zasažení vojsk radioaktivním prachem vyžaduje zásah zdravotnického pluku zvláštního určení. Nově vytvořené úderné uskupení vyžaduje koordinaci nebo novou organizaci velení týlu apod. Na cvičeních byly získány zkušenosti, že informace o takovýchto kritických situacích pronikají se značným zpožděním do týlu, což je na úkor včasného provedení materiálních a zdravotnických opatření. Po této stránce může se velmi kladně projevit přítomnost náčelníka týlu na velitelském stanovišti, kde pro lepší spojení a možnosti vedení přednostních hovorů lze zprávy o situaci předávat mnohem rychleji.

Ovšem přítomnost náčelníka týlu na velitelském stanovišti nesmí být

chápana šablonovitě tak, že by náčelník týlu nevyjížděl podle situace do týlového velitelského stanoviště, k podřízeným náčelníkům a štábům týlů nebo že by si nemohl na velitelské stanoviště k řešení určité složité situace povolát náčelníka zdravotnické služby nebo jiného odborníka.

### Týlové spojení

Cvičení plně potvrdila, že týl nemůže plnit složité úkoly v soudobé operaci bez dobře vybudovaného vlastního spojení. Všude tam, kde náčelník týlu neměl spojení s nadřízeným a s podřízenými náčelníky a byl odkázán jen na spojení přes velitelské stanoviště, nedostával zprávy o situaci včas, a proto nemohl ani včas učinit náležitá opatření, zejména k odstranění následků napadení zbraněmi hromadného ničení. Náčelník týlu není vybaven právem vést přednostní hovory; nedostane proto včas ani spojení přes velitelské stanoviště, jehož síť je přetížena operačními hovory.

Zkušenosti a názory týlových funkcionářů uplatňované během minulého i tohoto výcvikového roku se shodují v požadavku vybavit týl vševojskové armády týlovým spojovacím praporem skládajícím se

- z jedné rádiové rotý složené
  - z čtyř velkých rádiových stanic (1 souprava rádiových stanic R 102, 5 souprav rádiových stanic R 118),
  - z čtyř středních rádiových stanic (9 souprav rádiových stanic RS 41),
  - z čtyř středních směrových stanic (souprav RDS 66),
  - z čtyř RUK (2 družstva RUK, 1 družstvo samostatných rádiových přijímačů),
- z jedné rotý provozní zabezpečující prostředky linkového spojení nezbytné hlavně k doplnění a zabezpečení využití permanentních vedení.

Takovéto vybavení týlu vševojskové armády dovoluje organisovat spojení za operace:

#### a) rádiové spojení:

- zapojení náčelníka týlu vševojskové armády do rádiové sítě náčelníka týlu frontu,
- zapojení náčelníka týlu armády do rádiové sítě velitele armády,
- zapojení štábu týlu armády do rádiové sítě týlových stanovišť armády,
- spojení štábu týlu armády se štábem armádní zásobovací základny,
- zřízení 3 až 4 rádiových sítí náčelníka týlu armády (s náčelníky týlů vševojskových svazků a svazků druhů vojsk — organických i posilových),
- zřízení 4 až 5 rádiových sítí týlových útvarů a zařízení (s armádní zásobovací základnou a s jejími čelními odděleními, s nemocniční základnou a se zálohami armádních nemocnic, s armádními vojenskými automobilními silnicemi, s automobilními dopravními útvary a brigádami, s pohyblivou zálohou materiálu velitele armády a se zdravotnickým plukem zvláštního určení),
- nejnutnější rádiové spojení na záložním týlovém velitelském stanovišti;

#### b) linkové a směrové spojení:

- s týlem frontu telefonem i dálkopisem (za využití permanentních vedení),

- s velitelským stanovištěm armády (využitím permanentního vedení nebo spojovací osy),
  - s týlovými stanovišti svazků přes spojovací uzly velitelských stanovišť (zpravidla jen ve výchozí situaci),
  - s armádní zásobovací základnou telefonním a dálkopisným spojením,
  - s armádní zásobovací základnou směrovými pojítky se zapojením jejího čelního oddělení; podle potřeby směrovými pojítky napojením na reléové stanice mezi týlovým velitelským stanovištěm a armádní zásobovací základnou (soupravou RDS 66),
  - s polním odsunovým střediskem telefonním spojením přes spojovací uzel armádní zásobovací základny,
  - se zásobovacími stanicemi telefonním a dálkopisným spojením na spojích přidělených náčelníkem spojení armády (přímo nebo přes spojovací uzel armádní zásobovací základny),
  - s náčelníky armádních vojenských automobilních silnic telefonním spojením pomocí vedení přidělených náčelníkem spojení armády,
  - s veliteli a štáby automobilních dopravních brigád a útvarů přes armádní zásobovací základny, popřípadě přes zásobovací stanice.
- Pevné, nepřetržité velení týlu vševojskovému svazku vyžaduje týlovou spojovací čet, jejíž prostředky by umožňovaly:

#### a) u rádiového spojení:

- zřízení rádiové sítě náčelníka týlu pro spojení se zástupci velitelů pro zásobování (střední rádiové stanice),
- zapojení rádiové stanice do sítě velitelských stanovišť (RM 31),
- zřízení rádiové sítě týlových útvarů a zařízení pro spojení s divisními sklady, divisním obvazištěm a s automobilním dopravním praporem (střední rádiová stanice),
- zapojení střední (velké) rádiové stanice do sítě náčelníka týlu armády,
- zapojení týlového velitelského stanoviště do sítě výstrahy armády;

#### b) u linkového spojení:

- s podřízenými zástupci velitelů pro zásobování přes velitelská stanoviště,
- vlastní spojení s divisním obvazištěm a s divisními sklady.

### Změny podřízenosti útvarů (svazků) během operace

V průběhu operace, zejména při střetném sražení, mohou být vytvářena úderná uskupení složená z útvarů různých divisí nebo ze svazků různých armád. Obdobná uskupení různého složení se mohou dostat během operace i do nepřátelského obklíčení. V takových případech nadřízený velitel zpravidla určuje, který velitel útvaru (svazku) bude velet vzniklému uskupení, nebo velením může pověřit zvláštní operační skupinu vyslanou ze svého štábu. Zůstává otázkou, jak organisovat velení týlu, materiální a zdravotnické zabezpečení.

Při řešení tohoto problému je možno plně využít zkušeností z Veliké vlastenecké války. Uvedu příklad z útočné operace 3. běloruského frontu ve Východním Prusku (21. leden až 27. únor 1945). V průběhu útočné ope-

race dostala se n-tá střelecká divise s útvarů x-té střelecké divise (která postupovala za n-tou divisi v druhém sledu sboru) a s některými tankovými jednotkami do nepřátelského obklíčení v prostoru města Landsberg. Velením nad všemi obklíčenými jednotkami byl pověřen velitel n-té střelecké divise, který centrálně organizoval materiální i zdravotnické zabezpečení. Zbytky týlů obou divisí byly sloučeny. Skupina zdravotnického personálu divisního zdravotnického praporu n-té divise (personál tohoto zdravotnického praporu totiž, když hrozilo obklíčení, ustoupil ve dvou skupinách; jedna v čele s vedoucím chirurgem a dvěma lékaři chirurgické čety, ošetrovatelkami a sběrači raněných — celkem 35 osob — ustoupila směrem k obklíčovaným jednotkám do města Landsberg, druhá skupina v čele s náčelníkem štábu zdravotnického praporu zůstala mimo okruh obklíčení) rozvinula v místnostech dřívější nemocnice v Landsberg divisní obvaziště, které bylo zesíleno jedním plukovním obvazištěm. V městě Landsberg pracovala kromě toho ještě dvě plukovní obvaziště. Za dobu své činnosti divisní obvaziště poskytlo odbornou chirurgickou pomoc 750 až 800 raněným. Rozsah lékařské pomoci nebyl plný pro nedostatek kádrů, potřebného instrumentaria, krve a transfusních roztoků.

Otázku velení týlu a organizaci materiálního a zdravotnického zabezpečení nutno řešit vzhledem na to, že úderné uskupení plní zpravidla dočasný úkol. Jsou-li jeho zásobovací a zdravotnické etapy rozmístěny výhodně na směrech působení útvarů a svazků, je možno v zásobování a v zdravotnickém zabezpečení pokračovat využitím organických zdrojů. Tak je tomu také u útvarů a svazků speciálních druhů vojsk, např. u dělostřelecké divise, jejíž brigády zesílují různé vševojskové svazky a přitom zásobování jde dále po linii dělostřelecká divise, brigáda, oddíl. Je tedy možno útvar (svazek), který dočasně přechází pod velení (v rámci úderného uskupení) jiného svazku (svazu), ponechat v materiální péči dřívějšího svazku (svazu). Po stránce zdravotnické bude možno využít nejbližších zdravotnických etap vševojskových, popřípadě úderné uskupení zesílit chirurgickou polní pohyblivou nemocnicí první linie.

Ve většině případů však organizace týlu, zejména po stránce zásobovací, nebude plně odpovídat taktickému složení a úkolu úderného uskupení. Komunikační spojení s organickými zásobovacími a zdravotnickými etapami může často být přerušeno činností nepřítele. Sklady a obvaziště mohly zůstat daleko vzadu a na zcela jiných směrech. V tom případě je nutno současně s organizací velení údernému uskupení organizovat i velení týlu. Tímto úkolem může být pověřen jeden ze zástupců velitelů pro zásobování nebo z náčelníků týlů, svazků, který využije organických zdrojů útvarů (svazků), popřípadě nově přidělených pohyblivých zásob a chirurgických polních pohyblivých nemocnic.

Ve způsobu velení týlu úderného uskupení a v organizaci jeho materiálního a zdravotnického zabezpečení nesmí být postupováno šablonovitě. Nemůže být vyloučeno ani takové řešení, kdy musí být ze štábu týlu armády nebo frontu vyslána k řízení týlu úderného uskupení zvláštní operační skupina týlu, v které budou též zastoupeny nutné týlové služby. V tom případě musí být náčelník této operační skupiny vybaven právem disponovat určitými pohyblivými zásobami materiálních prostředků a určitou zálohou týlových útvarů, zejména polních nemocnic a dopravních prostředků. Je nutno,



aby měl přímé rádiové spojení s nadřízeným náčelníkem (kterého zastupuje) a s jeho štábem.

Při organisování týlového zabezpečení útvarů (svazků) úderného uskupení je nutno vyzvednout hlavní zásadu: mít těsné spojení s velitelem nebo s operačním oddělením štábu divise (armády), aby týl byl co nejdříve informován o operační situaci a o složení vznikajícího úderného uskupení. Dále nutno připomenout, že velení týlu je nutno řešit v organické souvislosti s velením vševojskovým. Konečně nutno zdůraznit, že v materiálním a zdravotnickém zabezpečení dočasně vytvářených úderných uskupení může mít rozhodující úlohu dopravní a zdravotnické letectvo. Proto je nutno od samého zahájení operace mít připravena letiště s odděleními letištních skladů (hlavně munice a PHM) a s pohotovostními dopravními letouny (vrtulníky). Na cvičeních se osvědčil dopravní pluk 10tunových vrtulníků s celkovou kapacitou 320 t, který v podřízení frontu mohl plnit požadavky armád na vzdušný přísun nebo který mohl být dočasně přidělen některé armádě. Dále se plně osvědčuje vybavení zdravotnické služby vševojskové armády zdravotnickými letkami vrtulníků. Týly útvarů a svazků musejí v každé situaci mít připraveny a vytyčeny přistávací plochy k přijetí zásob dopravených vzdušnou cestou nebo k nakládání raněných.

Konečně v závěru je nutno zdůraznit význam udržování pohyblivých zásob vojsk od samého začátku operace na normě. To vytváří příznivé předpoklady pro řešení náhlých nepředvídaných složitých bojových situací, zvláště v počátečním období války.

### Některé zkušenosti z nových forem velení týlu

Týloví funkcionáři na cvičeních ve velení a rozhodování stále ještě nedostatečně hodnotí účinky zbraní hromadného ničení. K hodnocení situace a k ujasnění úkolu přistupují formálně, aniž především uvážili vliv možného použití zbraní hromadného ničení a zhodnotili místa výhodných cílů nepřátelských úderů. Přestože mnohé otázky vlivu ochrany a odstraňování účinků zbraní hromadného ničení jsou teoreticky rozpracovány, jejich praktické uplatňování na cvičení je dosud málo účinné; odstranění následků napadení zbraněmi hromadného ničení provádí se se značným zpožděním, často šablonovitě, bez hlubšího rozboru situace.

Nutno zdůraznit, že ve velení a organisaci týlu musí mít rozhodující vliv zbraně hromadného ničení. Každé rozhodnutí musí odrážet možné následky nepřátelských úderů a dávat předpoklady k účinnému a rychlému odstranění následků napadení ZHN.

Zbraně hromadného ničení vnášejí tedy významné změny do velení týlu a vážně mění jeho systém jak v obsahu, tak v metodě i v jeho organisaci.

Uvedu některé nové prvky velení, získané z praxe cvičení.

Krátké přípravné období vyžaduje operativní vydání rozkazů a jejich rychlé proniknutí ke svazkům. Je dále požadováno zpracování jednoduchých plánů k včasnému a plánovitému provedení veškerých materiálních příprav. Toho zpravidla nebylo dosahováno a týly svazků dostávaly materiální podklady pro plánování opožděně. Na některých cvičeních byl s úspěchem praktikován systém souběžného plánování na stupních front — vše-

vojsová armáda — divise. Ihned po operační orientaci velitele frontu vydá náčelník týlu frontu svému štábu a náčelníkům služeb pokyny pro zpracování plánu týlového zabezpečení operace. Zároveň vydá přítomným náčelníkům týlů armád (jejich zástupcům) ústní týlové směrnice. Tím je zabezpečena souběžnost plánování na stupni front — armáda. Stejný postup může být pak uplatněn i na stupních armáda — divise. Podklady pro materiální plánování divisi je možno vydat ve štábu týlu armády povolaným náčelníkům týlů divisi nebo převést prostřednictvím styčných důstojníků svazků, popřípadě prostřednictvím směrových důstojníků. Směroví důstojníci armády, kteří jsou dobře informováni jak o situaci armády, tak i o svazcích, jejichž sledováním byli pověřeni, mohou zůstat po dobu zpracování plánu týlového zabezpečení u svazku, poskytovat pomoc při jeho zpracování a sladovat opatření týlu divise s plánem armády. Týlový rozkaz armády, který bude v písemné formě vydán později, potvrdí a v některých otázkách upřesní dříve vydané ústní pokyny.

Vzhledem k tomu, že souběžné plánování je nutno provádět i po linii operační, bude účelné, aby náčelníci týlů svazků (armád) zůstali na svých týlových stanovištích, popřípadě na velitelských stanovištích k dispozici vševojskovým velitelům během rozpracovávání rozhodnutí a řídili přípravy k zabezpečení operace a ke zpracování plánu na podkladě materiálu vydaného po vševojskové linii. Zástupci náčelníků týlů divisi se mohou v touž dobu zúčastnit týlové informace u náčelníka týlu armády. Náčelníci organizačně plánovacích oddělení provádějí vlastní zpracování plánů týlového zabezpečení u svazků a postupně vydávají opatření k materiálním přípravám zástupcům velitelů pro zásobování.

Ukázalo se dále účelným organisovat po dokončení zpracování plánu týlového zabezpečení na stupni armády výjezd operační skupiny (několika skupin) do týlů svazků prvního sledu k sladění plánů, k upřesnění úkolů na celou hloubku operace a k organisování součinnosti, zejména v otázkách přisunu munice, zabezpečení přesunů, odstranění následků napadení zbraněmi hromadného ničení, zdravotnického zabezpečení a zabezpečení výsadek. V čele operačních skupin týlu mohou být vedoucí funkcionáři týlu armády, popřípadě směroví důstojníci.

V soudobé operaci dochází k širokému taktickému i operačnímu použití výsadek. Jejich materiální a zdravotnické zabezpečení vyžaduje těsné spolupráce s letectvem a zejména také dobře organisované součinnosti týlových pracovníků výsadkové brigády (její části) se štábem týlu armády, v jejímž pásmu má být vysadkových vojsk použito. Součinnostní jednání, které je účelné provádět osobním stykem, bude se zejména týkat způsobu převzetí raněných od výsadku a předání poškozené bojové techniky po spojení s předsunutými odřady a s vojsky svazků prvních sledů. Bude nutno též projednat způsob poskytnutí materiální podpory, zejména v hygienické očistě, proviantním zabezpečení, ve výstroji a v pohonných hmotách. Péči týlu vševojskové armády může být od výsadek převzat i kořistní materiál.

Během střetného sražení mohou vznikat nejrůznější operační situace, na jejich řešení se může ve značné míře podílet týl. Tak po úspěšném provedení střetného sražení přecházejí svazky prvního sledu do útoku s úkolem rychle se zmocnit důležitých čar na druhém nebo armádním pásmu nepřitele. Přitom části těchto svazků mohou být v týlu ještě v boji s obklíčovaným nepřitelem, jejich týly zůstaly pravděpodobně ještě

v hloubce na vlastním území a silniční spojení s nimi může být přerušeno. V takových situacích bude nutno provést rychlý manévr k přitažení týlu k vojskům, k doplnění pohyblivých zásob materiálních prostředků, organisovat objezdové cesty, rychle nahradit ztráty utrpěné ve střetném boji, zesílit svazky pohyblivými nemocnicemi první linie. Nezůstala-li volná přísunová komunikace, je nutno pro přesun týlů a zásob provést bojovou akci za podpory tanků, dělostřelectva nebo i letectva, popřípadě organisovat přepravu týlu a materiálních zásob vzdušnou cestou. Osvědčilo se řešit tak složitý manévr, kdy nebude ani známa materiální a zdravotnická situace svazků, na místě vysláním odpovědného funkcionáře ze štábu týlu armády, vybaveného plnou mocí disponovat předsunutými částmi armádních týlových útvarů a zásob.

Významným prvkem úspěšné činnosti týlu v operaci je nepřetržitost velení a řízení týlových služeb. Jestliže dříve ke splnění těchto požadavků dostačovalo pevné spojení a znalost operační a materiální situace, rozšiřuje soudobá operace počet těchto prvků a mění i jejich praktickou náplň.

Nezbytným prvkem velení týlu v soudobé operaci se stává tvůrčí iniciativa, rozhodné jednání týlových funkcionářů na všech stupních. Náčelník týlu divise musí iniciativně jednat, když nedostane ani pokyny, ani posilové prostředky od nadřízeného náčelníka. V takové situaci vzrůstá význam manévru zásobami, týlovými útvary a zařízeními v rámci svazku nebo armády.

V soudobé operaci nesmějí být opomíjeny ani otázky zabezpečení kádrů. Úderem zbraní hromadného ničení může dojít k vyřazení týlu pluku nebo svazku. Pro takové případy je nutné, aby náčelník týlu na každém stupni měl promyšleny a připraveny zálohy odborných kádrů, které by mu umožnily obsazení týlu pluku nebo svazku funkcionáři. Takové zálohy je možno připravit na úkor týlu některého svazku druhů vojsk nebo armádního týlového zařízení; vedoucími funkcionáři štábu týlu a jednotlivých služeb mohou být funkcionáři štábu týlu nebo směroví důstojníci a funkcionáři oddělení služeb armády.

Dalším nezbytným prostředkem zabezpečujícím velení týlu na stupních vševojskového svazku — armáda je dnes spojovací letoun nebo vrtulník. Tato rychlá technická pojítka mohou být často jediným spojením s týly uvedených uskupení, obklíčených vojsk nebo se svazky s narušenými pozemními komunikacemi. Může jich být využito nejen k dopravě zpráv, týlových souhrnných hlášení, týlových nařízení nebo rozkazů, ale zároveň k přísunu konzervové krve, zvláštních léků nebo sér, k dopravě směrových nebo styčných důstojníků nebo operačních skupin týlu, k přepravě chirurgických nebo hygienicko-epidemiologických specialistů a na zpátečních cestách k odsunu raněných a zasažených, vyžadujících rychlých chirurgických zákroků k záchraně života.

Byl již zdůrazněn význam styčných důstojníků. Soudobé vedení boje a operace klade na ně nové vyšší požadavky na jejich operační připravenost a odbornost. Styčný důstojník vysílaný ať již směrem dolů nebo nahoru musí být všestranně informován o situaci týlu, z něhož je vysílán, aby byl s to vysvětlit předvídaná opatření svého náčelníka, vyhodnocovat situaci a v duchu jeho zámyslu poskytnout pomoc v plnění předávaných pokynů, nařízení nebo rozkazů na místě. Styční důstojníci pracující na



stupních svazek — armáda musí být důkladně školeni v otázkách vojsového i operačního týlu, aby mohli sledovat vývoj operace a předávat správné informace podřízeným nebo nadřízenému štábu týlu.

Toto nové pojetí úlohy styčného důstojníka je nutno náročně převést do praxe bojové a operační přípravy. Vědecká konference hlavního týlu v roce 1957 zaujala též kladné stanovisko ke směrovým důstojníkům. Uplatnění tohoto stanoviska nebylo však v praxi ověřeno. Bylo počítáno s jejich zařazením na stupni vševojskové armády. Každý z nich by sledoval operační, materiální a zdravotnickou situaci jednoho až dvou vševojskových svazků, aby mohl předávat o nich informace náčelníku štábu týlu nebo operačnímu štábu. V čas potřeby by směroví důstojníci vyjížděli k podřízeným týlům. Směrový důstojník pracující u svazku na směru hlavního úderu by měl mít oprávnění disponovat určitými vydělenými zásobami armády.

### Z á v ě r

Stále ještě jsou málo vžity nové způsoby velení týlu záležející v osobním styku a v širším využívání styčných důstojníků. V tomto směru nejsou v dostatečné míře studovány a v práci uplatňovány a dále rozvíjeny bohaté zkušenosti, které přinesla Veliká vlastenecká válka. Útočné operace Sovětské armády vedené od roku 1943 přinášejí celou řadu poznatků z oblasti velení týlu, které mohou najít široké uplatnění i v soudobé operaci. Tak se již tehdy ukázal správným osobní styk náčelníka týlu armády, jeho náčelníka štábu s podřízenými týlovými funkcionáři a vysílání odpovědných styčných důstojníků k řešení naléhavých otázek materiálního a zdravotnického zabezpečení. Ukázalo se velmi výhodným být ve stálém spojení s podřízenými týly prostřednictvím styčných důstojníků, kteří byli od začátku operace přizváni do týlu armády od střeleckých sborů. Takovým způsobem byl štáb týlu armády, díky zabezpečení styčných důstojníků rychlými dopravními prostředky, včas uvědomován o materiální situaci vojsk i o rozmístění týlových útvarů a zařízení armády i svazků. Tím byly nepřetržitě zabezpečovány reálné podmínky ke konkrétnímu řízení materiálního a zdravotnického zabezpečení vojsk v operaci.

Veliká vlastenecká válka byla největší prověrkou nejen morálně politické síly, ale i organizace ozbrojených sil Sovětského svazu. Nesmíme proto při řešení otázek řízení týlu opomíjet válečné zkušenosti Sovětské armády.

Některé nové prvky velení týlu přinesla i cvičení v tomto výcvikovém roce. Je nutno je dále ověřovat a rozvíjet.

### Celkový závěr

Soudobá operace klade rozsáhlé materiální, zdravotnické a technické požadavky na služby.

Do popředí se dostává služba zdravotnická vzhledem k vysokým ztrátám na živé síle a vzhledem na změnu samého charakteru ztrát. Přitom nutno uvážit, že vedle ztrát vojenských budou rozsáhlé, často několikanásobně vyšší ztráty na civilním obyvatelstvu. Vojenská zdravotnická služba nemůže svou činnost omezit jen na bojové akce na frontě, avšak bude vázána povinností poskytovat pomoc i místnímu obyvatelstvu, ať již k zá-



chráně lidí nebo k protiepidemiologickým opatřením k lokalisaci šíření infekcí.

Na přední místo se dostává služba zásobování PHM vzhledem k růstu spotřeby a vzhledem k novým druhům pohonných hmot, vyžadujících nových způsobů ukládání a dopravy. Sovětská vojenská literatura udává, že na začátku Veliké vlastenecké války bylo používáno 10 až 12 různých druhů PHM, kdežto dnes je v používání více než 100 druhů. Udává příklad spotřeby PHM vojsky 1. běloruského frontu ve viselsko-oderské operaci ve srovnání se soudobou operací, která vyžaduje 10krát až 15krát vyšší potřebu. Možno říci, že dnes je v útočné operaci poměr spotřeby PHM k munici ve vojskách 1 : 1, v letectvu 5 : 1.

Zvyšuje se význam technického zabezpečení. Rychlé provádění oprav, růst počtu nejručnějších nových technických součástek a nahrazování bojových ztrát techniky způsobených zbraněmi hromadného ničení kladě zcela nové požadavky na technické udržování i na opravárenskou a dílenskou službu.

Tyto nové požadavky na materiální, zdravotnické a technické zabezpečení bojujících vojsk nemohou zůstat bez odrazu na organizaci služeb týlu jako celku a na systému velení službám. Operativnost řízení a s tím těsně souvisící organizace služeb, jejich organizační začlenění a koordinace — to jsou nové vážné problémy, kterými se musí zabývat současná vědeckovýzkumná činnost. Je nutno, aby se do řešení těchto otázek zapojil co nejširší okruh funkcionářů armády, aby o těchto problémech bylo hluboce uvažováno a diskutováno. Některé názory a zkušenosti předkládané čtenářům mohou k tomu být základem.